

Geloof en dementie

Tot liefde in staat

Vergeeten dat je hebt ontbeten en opnieuw een boterham smeren. Niet meer op je eigen naam kunnen komen. Mensen die je lief zijn niet herkennen én omgekeerd. Maar wat als je door dementie zelfs God vergeet? Is je leven dan zinloos?

TEKST: KARLIJNE BROUWERS ILLUSTRATIE: INGE BUDDINGH'

Cogito ergo sum, oftewel: *Ik denk dus ik ben* leerde filosoof Descartes de wereld in de 17e eeuw. Het was het begin van de Verlichting, de periode die stond voor wetenschap en het uitwisselen van kennis. Ook anno 2019 zijn we trots op wat we allemaal weten. Verkondigen we met verve onze mening over van alles en nog wat. Krijg je de vraag wie je bent, dan vertel je welke baan je hebt, over wat je doet in je vrije tijd, over je gezin en waar je woont. Kortom, we leven een cognitief bestaan. Onze plek in de maatschappij en onze status zijn belangrijk en maken ons leven zinvol. Met dementie valt het 'weten' weg. De grootste angst is dan dat het leven zinloos wordt. Voor de persoon met dementie zelf, voor zijn omgeving en misschien ook wel voor God? Dementie wakkert daarom die ene grote vraag aan: waar zit ten diepste de waarde van ons mens-zijn?

Theologische ziekte

Wat als zelfs de dominee niet meer komt, omdat je zijn bezoek toch direct vergeet? 'Een godvergeten situatie' wordt het in het gelijknamige boek van dementiedominee Tim van Iersel genoemd. Het voelt of God jou vergeet. En jij God. Als je zelfs de bron van je bestaan vergeet, wat blijft er dan over? Tim van Iersel is geestelijk verzorger en ethicus. >

'Geloven is emotie
geworden'

'Met dementie kun je misschien meer geven dan je denkt. En de mensen om je heen kunnen meer ontvangen dan je zou denken.'

Volgens hem heeft God, te midden van dementie, juist veel te zeggen. "Omdat de cognitieve capaciteiten achteruitgaan, kom je onherroepelijk voor de kernvragen van je leven te staan", legt Van Iersel uit tijdens een symposium over geloven en dementie. "Als je dementie hebt, maar ook als je omgaat met mensen met dementie. Wie is iemand met dementie eigenlijk, als hij heel anders is dan vroeger? Wie ben ikzelf? Wat is gelijkwaardigheid echt? Wat is het leven waard? Wat is liefde? Wie is God? Niet voor niets is dementie ooit eens de 'theologische ziekte' genoemd."

Geliefd door God

Dementie maakt dat rollen gaan veranderen. Je man voelt voortaan meer als je kind dan als geliefde. En bij je moeder kun je met je vragen niet meer terecht. Van Iersel bepleit om juist niet te kijken naar iemand zoals hij was voordat de dementie zijn intrede deed. Maar om mee te bewegen en het wonder in elkaar te blijven zien. Hij citeert hierbij graag priester Henri Nouwen: "Je bent niet de rollen die je vervult, maar je bent een geliefd kind van God." Ontdekken we in de Bijbel vooral niet dat, wat er ook gebeurt, God ons altijd blijft vasthouden? Christa Reinhoudt is 49 en leeft al twee jaar met de ziekte van Alzheimer. Ze vertelt op hetzelfde symposium hoe de ziekte haar geloof beïnvloedt. "Ik vraag mij vaak af: waarom moet mij dit overkomen? En dan ben ik weleens boos op God. Maar ik geloof ook in een liefdevolle God en vol dat God er is voor mij. Vroeger hield ik erg van theologie. Ik kwam in de kerk voor de preek. Nu kan ik mijn aandacht daar niet meer bij houden.

'Zelfs daar waar geen woorden zijn is God'

Geloven is emotie geworden." Voor Christa voelt de kerk nog steeds als een fijne plek, die staat voor geborgenheid, samenzijn en warmte. "Ik voel dat ik er gedragen word. Dat ik ertoe doe, dat mensen me zien. De kerk laat mij in mijn waarde."

Volle aandacht

Dementie is geen zegen, benadrukt Van Iersel. "Maar met dementie kun je misschien meer geven dan je denkt. En de mensen om je heen kunnen meer ontvangen dan je zou denken." Als je contact wilt maken met iemand met

Dementie in het kort

In Nederland lijden 270.000 mensen aan dementie en jaarlijks komen er 13.000 mensen bij. Ongeveer 12.000 mensen zijn jonger dan 65 jaar. Dementie is de verzamelnaam voor ruim vijftig hersenziektes, waaronder de ziekte van Alzheimer, waarbij zenuwcellen in de hersenen kapotgaan. De ziekte zorgt voor veel leed en verdriet. Door het verlies van de toekomst, maar ook door het verliezen van de grip op de omgeving. De aandacht voor dementie neemt toe omdat veel mensen er in hun omgeving mee te maken krijgen. Toch rust er een groot taboe op. Omdat je niet meer bent wie je was, ontlopen mensen je liever.

www.alzheimer-nederland.nl

Waar geloven om draait

Dit brengt Van Iersel naar waar geloven echt om gaat. "Communicatie en ontmoeting met mensen met dementie draait niet om woorden, maar om gezamenlijk lichamelijk aanwezig zijn. Dit brengt je terug naar de kern. Je lichaam is wie je bent. Gods Geest bezielt je lichaam en daarmee ben je mens. God zelf werd mens, een lichaam. God laat zo zien dat elke ontmoeting een heilige ontmoeting is, omdat we daarin God ontmoeten die ons allen bezielt. Zelfs wanneer er geen woorden zijn, is God daar. We hebben allemaal de neiging om te leven 'in ons hoofd'. Mensen met dementie ontmoeten God met hun hart, hebben echt hun hart openstaan. Zij laten je zien wat een mens in zijn diepste wezen is: tot liefde in staat. Dat blijf je, tot het einde toe." ❖